

वैयक्तिक गोपनीयताका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७५

संशोधित मसौदा

प्रस्तावना: प्रत्येक व्यक्तिको जीउ, आवास, सम्पत्ति, लिखत, तथ्यांक, पत्राचार तथा चरित्र सम्बन्धी विषयको गोपनीयताको हकलाई सुनिश्चित गर्न, सार्वजनिक निकाय वा संगठीत संस्थामा रहेका वैयक्तिक सूचनाको संरक्षण र सुरक्षित उपयोगको सुनिश्चितता गर्न तथा व्यक्तिको गोपनीयता अतिक्रमण हुन नदिने व्यवस्था गरी मर्यादित जीवनस्तर प्रबर्द्धन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “वैयक्तिक गोपनीयता सम्बन्धी ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन प्रमाणिकरण भएको मितिले एकानब्बेऔं दिनदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा :** विषय र प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “आवास” भन्नाले कुनै पनि व्यक्तिले बसोवास गर्ने घर, डेरा, अपार्टमेन्ट, कोठा वा वासस्थान सम्भन्धु पर्छ र सो शब्दले निजले रात बिताउने गरी बसेको होटल, रिसोर्ट, लज, पाहुनाघर वा शिविरको कोठा वा त्यस्तै प्रकृतिको अन्य कुनै ठाउँ समेतलाई जनाउँछ ।

(ख) “वैयक्तिक सूचना” भन्नाले कुनै पनि व्यक्तिसँग सम्बन्धित देहायको सूचना सम्भन्धु पर्छ :-

- (क) निजको जात, जाति, नागरिकता, उत्पत्ति, धर्म, बर्ण वा वैवाहिक स्थिति,
- (ख) निजको शिक्षा वा शैक्षिक उपाधि,
- (ग) कुनै पनि व्यक्तिको ठेगाना, टेलिफोन वा विद्युतीय पत्र (इमेल) को ठेगाना,
- (घ) निजको राहदानी, नागरिकता वा राष्ट्रिय परिचयपत्र नम्बर वा सवारी चालक अनुमतिपत्र वा मतदाता परिचयपत्रको विवरण,
- (ङ) वैयक्तिक सूचना उल्लेख गरी निजले कसैलाई पठाएको वा निजले प्राप्त गरेको पत्र,
- (च) निजको औंलाको छाप, हस्तरेखा, आखाँको रेटिना, रगत समूह वा निजको अन्य बायोमेट्रिक सूचना,

- (छ) निजको अपराधिक गतिविधि वा निजले फौजदारी कसुरमा सजाय पाएको वा कसुर भुक्तान गरेको विवरण,
- (ज) कुनै निर्णय प्रक्रियामा पेशागत वा विशेषज्ञ राय दिने व्यक्तिले त्यस्तो प्रकृत्यामा के कस्तो राय वा धारणा व्यक्त गरेको थियो भन्ने विषय ।
- (ग) “सम्पत्ति” भन्नाले चल वा अचल, भौतिक वा अभौतिक, मूर्त वा अमूर्त सम्पत्ति सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले बौद्धिक सम्पत्ति समेतलाई जनाउँछ ।
- (घ) “सार्वजनिक निकाय” भन्नाले देहायका निकाय सम्भन्नु पर्छ :-
- (१) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तह अन्तर्गतका सरकारी कार्यालय,
 - (२) संवैधानिक निकाय, अदालत वा मातहतका संवैधानिक कार्यालय वा अदालत वा अन्य न्यायिक निकाय,
 - (३) नियमनकारी निकाय वा त्यस अन्तर्गतका कार्यालय,
 - (४) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहका पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व वा नियन्त्रण भएको कम्पनी, बैंक वा समिति वा कानून बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहहरूद्वारा स्थापित आयोग, संस्थान, प्राधिकरण, निगम, प्रतिष्ठान, बोर्ड, केन्द्र, परिषद् र यस्तै प्रकृतिका अन्य संगठित संस्था,
 - (५) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका राजनितिक दल तथा संगठन,
 - (६) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहद्वारा स्थापित वा सञ्चालित वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको पूर्ण वा आंशिक अनुदान प्राप्त विश्वविद्यालय, महाविद्यालय, विद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र र अन्य त्यस्तै प्राज्ञिक वा शैक्षिक संस्था,
 - (७) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको ऋण, अनुदान वा जमानतमा सञ्चालित संस्था,
 - (८) उपखण्ड (१), (२), (३) वा (४) मा उल्लिखित संस्थाको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको वा नियन्त्रण रहेको संस्था,

- (९) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी सार्वजनिक निकाय भनी तोकेको अन्य कुनै संस्था ।
- (ड) “संगठीत संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून वमोजिम स्थापना भएका संस्था, कम्पनी, बैंक, समिती, सहकारी संघ, महासंघ वा यस्तै प्रकृतिका अन्य संगठीत संस्था सम्भन्तु पर्छ ।

परिच्छेद-२

व्यक्तिको जीउ सम्बन्धी गोपनीयता

३. व्यक्तिको शारीरिक तथा निजी जीवनको गोपनीयता : (१) कुनै पनि व्यक्तिको शारीरिक र मानसिक अवस्था सम्बन्धी विषयको गोपनीयता अनतिक्रम्य हुनेछ ।

(२) कुनै पनि व्यक्तिको शारीरिक गोपनीयताको विषय निजको शरीर वा स्वास्थ्य परीक्षण गर्दा, आपतकालीन उद्धार कार्य गर्दा वा उपचारको अवस्थामा बाहेक सम्बन्धित व्यक्ति वा अठार वर्ष उमेर पूरा नभएको वा होस ठेगानमा नरहेको व्यक्ति भए निजको संरक्षकको मञ्जुरी बिना अनतिक्रम्य रहनेछ ।

(३) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजको निजी जीवनसँग सम्बन्धित जैविक वा आनुवंशीक पहिचान, लैङ्गीक पहिचान, यौनिकता, यौन सम्बन्ध, गर्भाधान वा गर्भपतन, कुमारीत्व, पुरुषत्व, नपुंशकत्व वा शारीरिक रोग जस्ता विषयको गोपनीयता कायम राख्ने अधिकार हुनेछ ।

(४) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको निजी जीवनका कुनै पनि विषयमा असर पार्ने, आघात पुऱ्याउने वा वेइज्जती गर्ने नियतले कुनै पनि विषय लेखेर, बोलेर, प्रकाशन गरेर वा विद्युतीय माध्यम प्रयोग गरेर वा अन्य कुनै पनि प्रकारले सार्वजनिक गर्नु वा गराउनु हुँदैन ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा व्यक्तिको शारीरिक वा मानसिक अवस्था वा निजी जीवनको गोपनीयता खुलासा गर्न सकिनेछ :-

- (क) सम्बन्धित व्यक्तिको मञ्जुरी भएको विषय भएमा,
- (ख) सम्बन्धित व्यक्तिले नै आफूखुशीले सार्वजनिक गरिसकेको विषय भएमा,
- (ग) अनुसन्धान वा अभियोजन गर्ने अधिकारीले कुनै कसूरको सिलसिलामा अनुसन्धान गरेको विषय भएमा,
- (घ) कुनै सुविधा वा सहूलियत प्राप्त गर्न उपदफा (३) सँग सम्बन्धित विषय वा सम्बन्धित व्यक्तिको शारीरिक अवस्था वा निजी जीवन खुलासा गर्नु पर्ने भई निजले त्यस्तो सुविधा वा सहूलियत प्राप्त गरेमा वा प्राप्त गर्न इच्छा गरेमा ।

४. **पारिवारिक गोपनीयता हुने** : (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई पारिवारिक जीवन कायम राख्न वा पारिवारिक अखण्डता कायम राख्नको लागि पारिवारिक गोपनीयता कायम राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) दाम्पत्य जीवनको क्रममा पति र पत्नी बीच मात्र जानकारी हुने एक अर्काको गोपनीयतासँग सम्बन्धित विषय दाम्पत्य जीवनको सम्बन्धमा वा पति र पत्नी बीच मुद्दा चलेको अवस्थामा बाहेक अनतिक्रम्य हुनेछ ।

५. **शरीरको तलासी लिन नहुने** : (१) कुनै पनि व्यक्तिको मञ्जुरी नलिई निजको जीउ वा निजको साथमा रहेको वा निजले प्रयोग गर्ने कुनै बस्तुको अनधिकृत खान तलासी लिन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कानून बमोजिम कुनै सुरक्षा जाँच वा फौजदारी कसुरको अनुसन्धानको शिलशिलामा कानून बमोजिम कुनै व्यक्तिको तलासी लिनुपर्ने अवस्था भएमा कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारी वा निजको आदेशले वा सुरक्षाको प्रयोजनको लागि खटिएका कुनै व्यक्ति वा सुरक्षाकर्मीले अधिकार प्राप्त अधिकारीको अनुमतिबाट तलासी लिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सुरक्षा जाँच गर्नको लागि खटिएका अधिकारीले आफूले सुरक्षा जाँचको लागि प्राप्त गरेको अख्तियारी आफ्नो साथमा राख्नु पर्नेछ र सम्बन्धित व्यक्तिले त्यसरी तलासी लिनुभन्दा अघि हेर्न चाहेमा देखाउनु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि सुरक्षा जाँच वा परीक्षणका लागि सार्वजनिक ठाउँमा खटिई आफ्नो ओहोदा अनुसारको चिन्ह र पोशाक लगाई कर्तव्य पालना गर्ने सुरक्षाकर्मीलाई अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक सुरक्षा जाँचको अख्तियारी भएको मानिनेछ ।

६. **प्रजनन स्वास्थ्य र गर्भावस्था सम्बन्धी गोपनीयता** : कुनै पनि महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य र गर्भावस्था सम्बन्धी विषय अनतिक्रम्य हुनेछ र निजको मञ्जुरी बिना त्यस्तो विषयको जानकारी अरु कसैलाई दिन वा सार्वजनिक गर्न हुँदैन ।

तर स्वास्थ्य उपचारको क्रममा सम्बन्धित विशेषज्ञहरु बीच त्यस विषयमा छलफल गर्न वा निजको एकासगोलका परिवारका सदस्य र अठार वर्ष उमेर पूरा नभएको वा होस ठेगानमा नरहेको व्यक्ति भए निजको संरक्षकलाई जानकारी गराउन बाधा पर्ने छैन ।

परिच्छेद-३

आवास सम्बन्धी गोपनीयता

७. **आवासको गोपनीयता हुने** : (१) कानून बमोजिम बाहेक कुनै पनि व्यक्तिलाई निजको आवासको गोपनीयताको अधिकार हुनेछ ।

(२) कानून बमोजिम खान तलासी लिन अधिकार प्राप्त अधिकारी वा निजको आदेश बमोजिम बाहेक कुनै पनि व्यक्तिको आवासमा प्रवेश गर्न वा गराउन वा खानतलासी लिन वा लिन लगाउन हुँदैन ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रवेश गर्दा सम्बन्धित व्यक्ति वा निजको परिवारको गोपनियता भंग हुने गरी प्रवेश गर्न वा प्रवेश गराउन वा खानतलासी लिन वा लिन लगाउन हुँदैन ।

(४) कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारी वा त्यस्तो अधिकारीको आदेश बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई निजको आवास बाहिर पक्राउ गरिएकोमा निज पक्राउ परेको कारणले मात्र निजको आवास खानतलासी गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गरिएकोमा निजको आवासको समेत खानतलासी लिनुपर्ने मनासिव कारण भएमा त्यस प्रयोजनका लागि कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीको छुट्टै आदेश लिई निजको आवासको खान तलासी लिन सकिनेछ ।

(६) आवासको गोपनियता कायम राख्ने तथा खानतलासी वा अनुसन्धान सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

८. आवासमा प्रवेश गर्दा सूचना दिनुपर्ने : (१) कुनै फौजदारी कसुरको सिलसिलामा दफा ७ बमोजिम कसैको आवासमा खानतलासी गर्नु पर्ने भएमा निजको आवासमा प्रवेश गर्नु पर्ने प्रयोजन खुल्ने गरी निजलाई लिखित सूचना दिनु पर्नेछ ।

तर विपद् व्यवस्थापन वा आपतकालीन उद्धार गर्नुपर्दा त्यस्तो सूचना दिन आवश्यक पर्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै व्यक्तिको आवासमा प्रवेश गर्दा प्रचलित कानून बमोजिमको शर्त तथा कार्यविधि पूरा गर्नु पर्नेछ ।

तर तत्काल खानतलासी नलिएमा आरोपित व्यक्ति भाग्ने वा उम्कने वा प्रमाण नष्ट हुने मनासिव कारण भएमा सो कुराको अभिलेख राखी प्रवेश गर्न सकिनेछ ।

९. आवासमा बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गर्न नहुने : कसैले कुनै पनि व्यक्तिको मन्जुरी विना निजको आवासमा बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गर्न वा गराउन हुँदैन ।

परिच्छेद - ४

सम्पत्ति सम्बन्धी गोपनियता

१०. सम्पत्तिको गोपनियता हुने : (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजको सम्पत्ति तथा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण गोप्य राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) कसैले पनि अर्काको घर, जग्गा, सवारी साधन वा अन्य सम्पत्तिमा त्यस्तो सम्पत्ती धनीको अनुमती वा मञ्जुरी बिना अनाधिकृत तवरले प्रवेश गर्न हुँदैन ।

(३) व्यक्तिको सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण राख्ने वा त्यसको जानकारी हुन सक्ने सार्वजनिक निकाय वा संगठित संस्था वा त्यस्तो संस्थामा काम गर्ने कुनै कर्मचारीले कुनै पनि व्यक्तिको सम्पत्तिको विवरण सम्बन्धित व्यक्तिको मञ्जुरी बिना कुनै पनि तरिकाले अरु कसैलाई जानकारी दिन वा सार्वजनिक गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(४) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै कसुरको अनुसन्धानको सिलसिलामा अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेश बमोजिम सम्पत्ति विवरण माग भएको अवस्थामा माग गरिएको सम्पत्ति विवरण अभिलेख राख्ने सम्बन्धित निकाय, संगठित संस्था वा अधिकारीले सोको अभिलेख उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) प्रचलित कानून बमोजिम सार्वजनिक पद धारण गरेको मानिने कुनै पदाधिकारीले कानून बमोजिम पेश गरेको सम्पत्ति विवरण प्रचलित कानून बमोजिम बाहेक सार्वजनिक गर्न हुँदैन ।

तर नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको पदाधिकारीले पेश गरेको सम्पत्ति विवरण सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।

परिच्छेद - ५

लिखत सम्बन्धी गोपनियता

११. लिखतको गोपनियता हुने : (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजसँग सम्बन्धित वैयक्तिक लिखतको गोपनियताको अधिकार हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि देहायको लिखत सम्बन्धित व्यक्तिको वैयक्तिक लिखत मानिनेछ :

- (क) शैक्षिक योग्यता सम्बन्धी प्रमाणपत्र,
- (ख) चिकित्सकीय इतिहास, प्रमाणपत्र वा स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन,
- (ग) नागरिकता, राहदानी, मतदाता परिचय पत्र, सवारी चालक अनुमतीपत्र वा यस्तै प्रकृतिका परिचय खुल्ने अन्य कागजात,
- (घ) बैंकमा रहेको खाता वा त्यस्तो खातामा रहेको रकमको विवरण,
- (ङ) बैकिङ्ग तथा वित्तिय कारोबारसँग सम्बन्धित चेक, ड्राफ्ट, डेभिड कार्ड, क्रेडिट कार्ड वा बैंक हिसाब विवरण (स्टेटमेण्ट) वा अन्य विनिमेय अधिकार पत्र,

- (च) जैविक वा आनुबांशिक विवरण (वायोमेट्रिक डाटा) र ल्याप्चे सहिछाप,
- (छ) अचल सम्पत्तिसँग सम्बन्धित जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा वा जग्गाको स्वामीत्व सम्बन्धी अन्य कागजात,
- (ज) सवारी धनी पुर्जा (ब्लु बुक) वा अन्य सम्पत्तीको स्वामीत्व सम्बन्धी कागजात,
- (झ) धितोपत्र वा त्यससँग सम्बन्धित विवरण,
- (ञ) कर्मचारी सञ्चय कोषको परिचय पत्र, निवृत्तिभरणपत्र वा यस्तै प्रकृतिका अन्य कागजात,
- (ट) तोकिए बमोजिमका अन्य कागजात ।

(३) सार्वजनिक निकायमा रहेको कुनै पनि व्यक्तिको उपदफा (२) बमोजिमको वैयक्तिक लिखत कसैले सार्वजनिक गर्न वा गराउनु हुँदैन ।

(४) उपदफा (१) वा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा कुनै पनि व्यक्तिको वैयक्तिक लिखत वा त्यसको कुनै विवरण सार्वजनिक गर्न वा गराउन वा त्यसको कुनै विवरण अध्ययन, अनुसन्धान वा परीक्षण गर्न गराउन सकिने छ :

- (क) सम्बन्धित व्यक्तिको मञ्जुरी भएमा,
- (ख) कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेश भएमा,
- (ग) फौजदारी कसूरको अनुसन्धान वा अभियोजनको सिलसिलामा त्यस्तो अधिकारीले आदेश दिएमा ।

परिच्छेद-६

तथ्याङ्क सम्बन्धी गोपनीयता

१२. तथ्याङ्कको गोपनीयता हुने: (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजसँग सम्बन्धित वैयक्तिक तथ्याङ्क वा विवरण गोप्य राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको वैयक्तिक वा पारिवारिक तथ्याङ्क संकलन गर्दा निजको मञ्जुरी लिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मञ्जुरी लिई संकलन गरिएको तथ्याङ्क जुन प्रयोजनको लागि संकलन गरिएको हो सार्वजनिक निकाय वा संगठित संस्थाले सोही प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

तर राष्ट्रिय सुरक्षाको प्रयोजनको लागि कुनै तथ्याङ्क माग भएमा प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन बाधा परेको मानिने छैन ।

(४) कुनै पनि व्यक्तिको मन्जुरी नलिई कसैले पनि निजसँग सम्बन्धित देहायका तथ्याङ्कहरू अरु कसैलाई दिन वा सार्वजनिक गर्न गराउन हुँदैन ।

- (क) स्वास्थ्य परीक्षण सम्बन्धी विवरण,
- (ख) सम्पत्ती तथा आय आर्जन सम्बन्धी विवरण,
- (ग) रोजगारी सम्बन्धी विवरण,
- (घ) पारीवारिक विषय सम्बन्धी विवरण,
- (ङ) जैविक विवरण र ल्याप्चे सहिछाप,
- (च) हस्ताक्षर वा विद्युतीय हस्ताक्षर,
- (छ) राजनितिक सम्बद्धता र निर्वाचन सम्बन्धी विवरण,
- (ज) व्यवसाय वा कारोबार सम्बन्धी विवरण ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै फौजदारी कसुरको अनुसन्धानको शिलशिलामा अदालत वा कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त निकाय, अधिकारी वा निजको आदेशले कुनै वैयक्तिक तथ्याङ्क वा विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने अवस्था भएमा त्यस्तो तथ्याङ्क वा विवरण उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (४) को खण्ड (क), (ख), (ग) र (ज) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सार्वजनिक पदमा बहाल रहेको कुनै व्यक्तिको उमेर, योग्यता, चरित्र, यौनिकता, अपांगता जस्ता विषयमा कुनै प्रश्न उत्पन्न भएमा अधिकार प्राप्त अधिकारीको माग बमोजिम सम्बन्धित व्यक्तिले त्यस्तो कागजात उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-७

पत्राचार सम्बन्धी गोपनियता

१३. पत्राचारको गोपनियता हुने : (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजको चिठ्ठीपत्र, पत्राचार वा विद्युतीय पत्र (इमेल) वा विद्युतीय माध्यमबाट प्रवाह हुने सम्वाद वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य पत्राचारको गोपनियता कायम राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको उपदफा (१) बमोजिमका चिठ्ठीपत्र, पत्राचार वा विद्युतीय पत्र (इमेल) वा विद्युतीय माध्यमबाट प्रवाह हुने सम्वाद वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य पत्राचार अनधिकृत रुपमा पढ्न, हेर्न, अरु कसैलाई उपलब्ध गराउन वा गर्न लगाउन, प्रकाशन गर्न, प्रसारण गर्न वा अन्य कुनै किसिमले सार्वजनिक गर्न हुँदैन ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित व्यक्तिको मन्जुरी वा कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेशले कुनै पनि व्यक्तिको चिठ्ठीपत्र, पत्राचार वा

विद्युतीय पत्र (इमेल) वा विद्युतीय माध्यमबाट प्रवाह हुने सम्वाद वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य पत्राचार उपलब्ध गर्न वा गराउन सकिनेछ ।

१४. चिठ्ठीपत्र खोल्न नहुने: (१) सम्बन्धित व्यक्तिको अनुमति वा कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेश भएकोमा बाहेक कसैको वैयक्तिक चिठ्ठीपत्र अनाधिकृत रूपमा खोल्न वा खोल्न लगाउन हुँदैन ।

(२) कुनै पनि व्यक्तिले अन्य व्यक्तिको विद्युतीय पत्र खोल्न, हेर्न वा अन्य कसैलाई पठाउन (फरवार्ड गर्न) हुँदैन ।

परिच्छेद-८

चरित्र सम्बन्धी गोपनियता

१५. चरित्रको गोपनियता हुने: (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई निजको वैयक्तिक आचरण र व्यवहारको गोपनियता राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) कुनै व्यक्तिको आचरण वा व्यवहारको सम्बन्धमा कुनै प्रश्न उठेमा त्यस सम्बन्धमा छानवीन गरी कानून बमोजिम कारवाही गर्ने क्रममा बाहेक निजको चरित्रको सम्बन्धमा कसैले कुनै टिप्पणी गर्न हुँदैन ।

(३) कुनै व्यक्तिको चरित्रलाई लिएर कसैले पनि निजको चरित्रमा आँच आउने कुनै पनि काम गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(४) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको चरित्रमा आघात पार्ने वा निजको वेइज्जती वा अपमान हुने गरी कुनै पनि प्रकारको काम कारवाही गर्न वा निजको आचरण सम्बन्धी कुनै पनि कुरा सार्वजनिक गर्न वा गराउन हुँदैन ।

१६. तस्वीर खिच्न वा बिक्री गर्न नहुने: (१) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको चरित्र वा सामाजिक प्रतिष्ठामा क्षति पुग्ने गरी निजको मन्जुरी बिना जानी जानी निजको तस्वीर खिच्न वा निजलाई बदनाम गर्ने नियतले निजको तस्वीरसँग अरु कसैको तस्वीर राखी जुनसुकै तरिकाले अर्को तस्वीर बनाउन वा एक व्यक्तिको तस्वीरको केही अंश अर्को व्यक्तिको तस्वीरको अर्को अंशसँग मिलाई अर्को तस्वीर बनाउन, प्रकाशन गर्न वा सार्वजनिक गर्न गराउन हुँदैन ।

तर कसैले कुनै सार्वजनिक ठाँउको तस्वीर खिच्दा त्यस्तो ठाउँमा रहेको कुनै व्यक्ति समेतको तस्वीर खिचिन गएकोमा बाधा पर्ने छैन ।

(२) कसैले कुनै पनि व्यक्तिलाई सताउने, हैरान पार्ने वा निजबाट कुनै अनुचित फाइदा लिने वा तस्वीरको व्यापारिक प्रयोग गरी फाइदा लिने नियतले निजको मन्जुरी नलिई निजको

तस्वीर अरु कसैलाई दिन वा प्रकाशन, प्रचार प्रसार, खरिद विक्रि वा सार्वजनिक गर्न गराउन हुँदैन ।

१७. अनुसन्धानको सिलसिलामा रहेको व्यक्तिलाई सार्वजनिक गर्न नहुने : कानून बमोजिम अनुसन्धानको सिलसिलामा रहेको कुनै पनि व्यक्तिलाई लागेको कसुरको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायमा अभियोगपत्र दायर नभएसम्म जुनसुकै तरिकाले पनि अधिकार प्राप्त अधिकारीले निजलाई सार्वजनिक गर्न वा गराउन हुँदैन ।

तर त्यस्तो अभियोग लागेको व्यक्तिको नाम र निजलाई लागेको अभियोगको विवरण वा सूचना सार्वजनिक गर्न बाधा पर्ने छैन ।

१८. गोप्य कुरा प्रकट गर्न नहुने : कसैले आफ्नो व्यावसायिक कामको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिबाट कसैको आचारण सम्बन्धी कुनै कुरा जानकारी पाएको भए अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेश वा सम्बन्धित व्यक्तिले मन्जुरी दिएको अवस्थामा बाहेक निजले त्यस्तो कुरा कसैलाई प्रकट गर्नु हुँदैन ।

परिच्छेद - ९

विद्युतीय माध्यम र गोपनियता

१९. विद्युतीय माध्यमको गोपनियता हुने : (१) कुनै पनि व्यक्तिलाई विद्युतीय माध्यममा रहेको निजको कुनै पनि वैयक्तिक सूचना, लिखत, पत्राचार, तथ्याङ्क वा चरित्र सम्बन्धी कुराको गोपनियता राख्न पाउने अधिकार हुनेछ ।

(२) कसैले कुनै पनि व्यक्तिको विद्युतीय माध्यममा रहेको वा प्रवाह हुने सूचना, जानकारी, पत्राचार अनाधिकृत रूपमा प्राप्त गर्न, त्यसको गोपनियता भंग गर्न वा अनाधिकृत रूपमा कसैलाई उपलब्ध गराउन हुँदैन ।

(३) कसैले पनि कुनै दुई वा दुईभन्दा बढी व्यक्तिहरु बीचमा विद्युतीय माध्यमबाट भएका कुनै सम्वाद वा कुराकानी कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले आदेश दिएकोमा वा त्यसरी कुरा गर्ने सम्बन्धित व्यक्तिहरुले मन्जुरी दिएको अवस्थामा बाहेक कुनै यान्त्रिक उपकरणको प्रयोग गरी सुन्न वा त्यस्तो कुराको ध्वनी अङ्कन वा टेप रेकर्ड गर्न गराउन हुँदैन ।

तर सार्वजनिक रूपमा गरिएको भाषण वा वक्तव्यको हकमा यस उपदफाको व्यवस्था लागू हुने छैन ।

(४) उपदफा (२) वा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित व्यक्तिहरुको मन्जुरी वा अधिकार प्राप्त अधिकारीको आदेशले कुनै पनि सूचना, जानकारी वा पत्राचार सुन्न, ध्वनी अंकन वा टेप रेकर्ड गर्न गराउन सकिनेछ ।

(५) विधुतीय सूचना र तथ्याङ्कको गोपनियता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. सार्वजनिक स्थलमा बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गर्ने सम्बन्धमा: (१) कुनै पनि सार्वजनिक स्थलमा बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गर्न आवश्यक भएमा शौचालय, स्नान गृह वा कपडा फेर्ने कक्ष (चेन्जिङ रुम) बाहेकका ठाउँमा त्यस्तो क्यामेरा जडान गर्न वा गराउन सकिने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गरेको ठाउँमा सबैले देख्ने र जानकारी पाउने गरी त्यस्तो क्यामेरा जडान गरिएको सूचना दिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै स्थानमा बन्द परिपथ टेलिभिजन (सिसिटिभि) क्यामेरा जडान गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - १०

वैयक्तिक सूचना संकलन तथा संरक्षण

२१. कानून बमोजिम बाहेक वैयक्तिक सूचना संकलन गर्न नहुने : (१) कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारी वा त्यस्तो अधिकारीबाट अनुमति प्राप्त व्यक्ति बाहेक अन्य कसैले कुनै पनि व्यक्तिको वैयक्तिक सूचना संकलन, भण्डारण, संरक्षण, विश्लेषण, प्रशोधन वा प्रकाशन गर्न हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै खास विषयमा अध्ययन वा अनुसन्धान गर्न वा जनमत संकलन गर्ने प्रयोजनका लागि सम्बन्धित व्यक्तिको मञ्जुरी लिई निजले दिएको सूचना संकलन गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सूचना संकलन गर्दा देहायका विषय स्पष्ट रूपमा खुलाउनु पर्नेछ :-

- (क) सूचना संकलन गर्ने समय,
- (ख) सूचनाको विषयवस्तु,
- (ग) सूचनाको प्रकृति,
- (घ) सूचना संकलनको उद्देश्य,
- (ङ) सूचना परिक्षणको विधि र प्रक्रिया,
- (च) सङ्कलित सूचनाको गोपनियता राख्ने विषयको सुनिश्चितता,
- (छ) सङ्कलित सूचनाको सुरक्षा लगायतका विषय ।

(४) कानून बमोजिम सूचना संकलन गर्न अधिकार प्राप्त अधिकारिले कुनै व्यक्तिको सूचना संकलन गर्दा सम्बन्धित व्यक्तिबाट नै जानकारी लिई संकलन गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको व्यक्तिको तर्फबाट देहायका व्यक्तिले सूचना दिन सक्नेछ :

- (क) अठार वर्ष उमेर नपुगेको वा होस ठेगानामा नरहेको व्यक्ति भए निजको संरक्षक,
- (ख) संरक्षक नभएको खण्ड (क) बमोजिमको व्यक्ति वा निजको माथवर,
- (ग) अन्य व्यक्ति भए निजको अख्तियारी दिएको वारिस वा प्रतिनिधि ।

(६) देहायको अवस्थामा बाहेक उपदफा (९) बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले वैयक्तिक सूचना संकलन गर्न हुँदैन :

- (क) जून कानून बमोजिमको अख्तियारी प्रयोग गरी त्यस्तो अधिकारीले वैयक्तिक सूचना संकलन गरेको हो सोही कानून बमोजिम निजले संकलन गरेको भएमा,
- (ख) कुनै प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो अधिकारीले त्यस्तो सूचना संकलन गर्ने कानून व्यवस्था भएकोमा,
- (ग) फौजदारी कसूरको अनुसन्धान, अभियोजन वा अदालती कारबाई वा कानून कार्यान्वयनको सिलसिलामा संकलन गरेको भएमा,
- (घ) कुनै संगठित संस्था वा सार्वजनिक निकायले जून व्यक्तिको सम्बन्धमा सूचना संकलन गरेको हो त्यस्तो व्यक्ति त्यस्तो संस्थाको कुनै पदमा बहाल रहेको वा बहाल रहन लागेको वा त्यस्तो सूचना त्यस्तो संस्था वा निकायको स्वीकृत कार्यक्रम अन्तर्गत रहेकोमा ।

(७) वैयक्तिक तथ्याङ्कको संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण र उपयोग सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. जानकारी नदिई सूचना संकलन गर्न नसकिने : कुनै पनि व्यक्तिबाट निजको वैयक्तिक सूचना संकलन गर्दा कुन प्रयोजनको लागि सूचना संकलन गरेको हो सो सम्बन्धमा निजलाई पूर्ण जानकारी नदिई त्यस्तो सूचना वा तथ्यांक संकलन गर्न हुँदैन ।

स्पष्टिकरण : सर्वसाधारणलाई सम्बोधन गरी आम सञ्चारका माध्यमबाट तथ्यांक संकलन गर्ने सूचना प्रसारण वा सार्वजनिक भएकोमा त्यस्तो जानकारी दिएको मानिनेछ ।

२३. **वैयक्तिक सूचना नमानिने** : कानून बमोजिम अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक सार्वजनिक पद धारण गरेको मानिने व्यक्तिका सम्बन्धमा देहायको सूचना निजको वैयक्तिक सूचना मानिने छैन :
- (क) निज कुन सार्वजनिक निकायमा बहाल रहेको पदाधिकारी हो भन्ने विषय,
 - (ख) निजको पद र सो हैसियतमा सम्पर्क गर्न सकिने कार्यालयको ठेगाना, टेलिफोन नम्बर वा विद्युतीय पत्र (ईमेल) को ठेगाना,
 - (ग) सार्वजनिक निकायले जारी गरेको वा लेखेको कुनै पत्र वा लिखतमा हस्ताक्षर गर्ने व्यक्तिको नाम र निजको पद,
 - (घ) निजले सम्पादन गर्ने कामको कार्य विवरण र त्यसको प्रकृति,
 - (ङ) निजको सेवा शर्त सम्बन्धि विषय ।
२४. **संकलित सूचनाको संरक्षण** : (१) कुनै सार्वजनिक निकायले संकलन गरेको वा त्यस्तो निकायको जिम्मा वा नियन्त्रण रहेको वैयक्तिक सूचना त्यस्तो निकायले संरक्षण गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि सार्वजनिक निकायले त्यस्तो सूचनामा हुन सक्ने अनाधिकृत पहुँच वा त्यस्तो सूचनाको अनाधिकृत उपयोग, हेरफेर, खुलासा, प्रकाशन वा प्रसारण विरुद्ध हुन सक्ने जोखिमका विरुद्ध सुरक्षाको उपयुक्त प्रवन्ध गर्नु पर्नेछ ।
- (३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सार्वजनिक निकायले तोकिएको अवस्थामा तोकिएको वैयक्तिक सूचना खुलासा गर्न वा गराउन सक्नेछ ।
२५. **सहमति विना वैयक्तिक सूचनाको उपयोग गर्न नहुने** : (१) सार्वजनिक निकाय वा संगठित संस्थाले संकलन गरेको वा त्यस्तो निकाय वा संस्थाको जिम्मा वा नियन्त्रणमा रहेको वैयक्तिक सूचना देहायको अवस्थामा बाहेक सम्बन्धित व्यक्तिको सहमती विना उपयोग गर्न वा कसैलाई दिन हुँदैन ।
- (क) जुन प्रयोजनका लागि वैयक्तिक सूचना संकलन गरेको हो सोही प्रयोजनको लागि सार्वजनिक वा वितरण भएकोमा,
 - (ख) फौजदारी मुद्दाको अनुसन्धान वा अभियोजनको सिलसिलामा त्यस्तो अनुसन्धान वा अभियोजन गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीको लिखित माग भएकोमा,
 - (ग) अदालतबाट विचाराधिन रहेको मुद्दाको कारवाहिको सिलसिलामा अदालतबाट आदेश भएकोमा,

- (घ) प्रचलित कानून बमोजिम सार्वजनिक पद धारण गरेको मानिने व्यक्तिको योग्यता वा अन्य कुनै विषयमा प्रश्न उत्पन्न भई त्यसको निवारण गर्नु परेमा,
- (ङ) कुनै खास विषयको प्रश्न उत्पन्न भई सोको निवारण गर्न कुनै खास किसिमको सूचना अधिकार प्राप्त अधिकारीद्वारा लिखित माग भएकोमा ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि वैयक्तिक सूचना संकलन वा संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी भएको निकायको अधिकार प्राप्त अधिकारीले देहायको अवस्थामा सार्वजनिक प्रयोजनका लागि गरिएको अध्ययन वा अनुसन्धानको प्रयोजनका लागि कुनै वैयक्तिक सूचना सार्वजनिक गर्ने वा गराउन सक्नेछ :

- (क) जुन विषयको अनुसन्धान गरिएको हो त्यस्तो विषय वैयक्तिक पहिचान विना पूरा नहुने भएमा,
- (ख) जुन विषयको वैयक्तिक सूचना अनुसन्धानको प्रयोजनका लागि दिइएको हो त्यस्तो सूचना दिँदा सम्बन्धित व्यक्तिलाई हानी नोक्सानी नहुने भएमा,
- (ग) सम्बन्धित व्यक्तिले सार्वजनिक प्रयोजनका लागि वैयक्तिक सूचना प्राप्त गर्दा कै बखत वा त्यसपछि जुनसुकै बखत सहमति दिएको भएमा ।

(३) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले आधिकारिक रूपमा स्थापना गरेको अभिलेखालयको प्रयोजनको लागि देहायको अवस्थामा वैयक्तिक सूचना प्रदान गर्न सकिनेछ :

- (क) सम्बन्धित व्यक्तिको वैयक्तिक हैसियत, पेशागत वा वैयक्तिक गोपनियतालाई प्रतिकूल प्रभाव नपुऱ्याउने कुनै सूचना भएमा,
- (ख) ऐतिहासिक अनुसन्धान वा ऐतिहासिक तथ्य वा सूचना संकलन वा संग्रहका लागि त्यस्तो सूचना प्रदान भएमा,
- (ग) कुनै व्यक्तिको वैयक्तिक सूचना भए त्यस्तो व्यक्तिको मृत्यु भएको तीस वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधी व्यतित भईसकेको भएमा,

तर त्यस्तो व्यक्तिको वैयक्तिक सूचना सार्वजनिक गरेको कारणले निजका हकदार वा सन्तानलाई कुनै किसिमले हानि नोक्सानी वा अपमान हुने सूचना भए त्यस्तो सूचना प्रदान गर्न सकिने छैन ।

- (घ) एक सय वर्ष वा सोभन्दा बढी अवधीदेखि त्यस्तो सूचना अभिलेखित हुँदै आएको भएमा ।

२६. संवेदनशील सूचना प्रशोधन गर्न नहुने : (१) सार्वजनिक निकायले आफ्नो जिम्मा वा नियन्त्रणमा रहेको कुनै पनि सम्बन्धित वैयक्तिक सूचनाको प्रशोधन गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि देहायको सूचनालाई सम्बन्धित व्यक्तिको सम्बन्धित वैयक्तिक सूचना मानिनेछ :

- (क) निजको जात, जाति वा उत्पत्ति,
- (ख) राजनैतिक आवद्धता,
- (ग) धार्मिक आस्था वा विश्वास,
- (घ) शारिरीक वा मानसिक स्वस्थता वा अवस्था,
- (ङ) यौनिक अभिमुखिकरण वा यौन जीवन सम्बन्धि घटना,
- (च) सम्पत्ति सम्बन्धि विवरण ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा त्यस्तो सूचनाको प्रशोधन गर्न सकिनेछ :

- (क) सम्बन्धित विषयको इजाजत प्राप्त चिकित्सक वा निजको निर्देशनमा स्वास्थ्यकर्मीले सम्बन्धित विषयको रोग निवारण गर्न वा सार्वजनिक स्वास्थ्य संरक्षण गर्न, रोग पहिचान वा स्वास्थ्य उपचार गर्न वा स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन तथा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने सिलसिलामा सम्बन्धित व्यक्तिलाई अपमान वा हीनताबोध नहुने गरी आवश्यक प्रशोधन गरेकोमा,
- (ख) सम्बन्धित व्यक्तिले नै त्यस्तो सार्वजनिक गरिसकेको सूचना भएमा ।

२७. सूचना सच्याउन निवेदन दिन सकिने : (१) कुनै सार्वजनिक निकायको जिम्मा, संरक्षण वा नियन्त्रणमा रहेको आफूसँग सम्बन्धित कुनै सूचना गलत भएको वा तथ्यमा आधारित नभएको कुनै व्यक्तिलाई लागेमा निजले जुनसुकै बखत त्यस्तो सूचना सुधार गरी सच्याउन सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिन सक्नेछ ।

तर त्यस्तो सूचनाको आधारमा निजले कुनै लाभ, फाइदा वा सुविधा लिइसकेको भए त्यसलाई सच्याउन निवेदन दिन सक्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिँदा निजले के कस्तो कारणबाट त्यस्तो सूचना गलत भएको वा तथ्यमा आधारित नभएको हो त्यसको विवरण तथा निजले दावि गरेको तथ्य वा विवरणलाई पुष्टि वा प्रमाणित गर्ने प्रमाण समेत दाखिला गर्नु पर्छ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सार्वजनिक निकायले तोकिए बमोजिम छानविन गरी त्यस्तो सूचनामा सुधार गरी सच्याउनु पर्ने देखिएमा आवश्यक सुधार गरी सच्याउन सक्नेछ ।

परिच्छेद -११

अनुगमन

२८. अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) यस ऐन बमोजिम गोपनियताको हक सुरक्षित भए नभएको सम्बन्धमा राष्ट्रिय सूचना आयोगले अनुगमन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा राष्ट्रिय सूचना आयोगले यस ऐनको कार्यान्वयनको अवस्था, कार्यान्वयनका क्रममा देखिएका कमि कमजोरी तथा भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार समेतको विषयमा अनुगमन गर्नेछ ।

(३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्रिय सूचना आयोगले पेश गर्ने प्रतिवेदनमा यस ऐन बमोजिम गरेको अनुगमनको विषय समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद -१२

विविध

२९. क्षतिपूर्ति भराउन सक्ने : व्यक्तिगत गोपनियता अतिक्रमण भएको कारण कसैलाई कुनै हानी, नोक्सानी वा क्षती पुगेकोमा त्यस्तो नोक्सानी वा क्षती पुऱ्याउने व्यक्ति वा निकायले पिडितलाई कानून बमोजिम उचित क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

३०. सीमित गरेको नमानिने : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कानून बमोजिम कुनै कसुरको अनुसन्धान वा अभियोजन गर्ने अधिकारी वा अदालतले प्रयोग गर्ने अधिकार तथा अदालतको कारवाहीका सम्बन्धमा यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले प्रतिकूल असर पारेको मानिने छैन ।

३१. कसुर तथा सजाय : (१) कसैले देहायको कुनै काम गरे वा गराएमा यस ऐन अन्तर्गत कसुर गरेको मानिनेछ :-

- (क) दफा ३ को उपदफा (१), (२) र (४) विपरीत हुने काम,
- (ख) दफा ४ को उपदफा (२) विपरीत हुने काम,
- (ग) दफा ५ को उपदफा (१) विपरीत हुने काम,
- (घ) दफा ६ विपरीत हुने काम,
- (ङ) दफा ७ को उपदफा (२), (३) र (४) विपरीत हुने काम,
- (च) दफा ९ विपरीत हुने काम,

- (छ) दफा १० को उपदफा (२) वा (३) विपरित हुने काम,
- (ज) दफा ११ को उपदफा (३) विपरीत हुने काम,
- (झ) दफा १२ को उपदफा (४) विपरीत हुने काम,
- (ञ) दफा १३ को उपदफा (२) विपरीत हुने काम,
- (ट) दफा १४ विपरित हुने काम,
- (ठ) दफा १५ को उपदफा (२), (३) र (४) विपरित हुने काम,
- (ड) दफा १६ को उपदफा (१) र (२) विपरीत हुने काम,
- (ढ) दफा १९ को उपदफा (२) र (३) विपरीत हुने काम,
- (ण) दफा २१ को उपदफा (१) र (६) विपरित हुने काम,
- (त) दफा २५ को उपदफा (१) विपरीत हुने काम,
- (थ) दफा २६ को उपदफा (१) विपरित हुने काम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर वापत तीन वर्षसम्म कैद वा तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुबै सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ग), (ड), (ण), (त) वा (थ) बमोजिमको कसूरमा नेपाल सरकारबादी हुनेछ र त्यस्तो कसूर फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को अनुसूची-१ मा समावेश भएको मानिनेछ ।

३२. उजुर गर्न सक्ने : (१) दफा ३१ को उपदफा (३) मा उल्लेख भएकोमा बाहेक यस ऐन अन्तर्गतका अन्य कुनै कसूर गरेकोमा सरोकारवाला व्यक्तिले सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा उजुर गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उजुर गर्दा त्यस्तो काम भएको मितिले तीन महिना भित्र गर्नु पर्नेछ ।

३३. क्षतिपूर्ति : (१) यस ऐन अन्तर्गत कुनै कसूर मानिने वा अन्य कुनै काम गरेको कारणबाट कसैलाई कुनै प्रकारको हानी नोक्सानी हुन गएमा वा क्षति पुग्न गएमा सरोकारवाला वा पिडित व्यक्तिले त्यस्तो हानी नोक्सानी तथा पिडितलाई क्षतिपूर्ति समेत भराई पाउन सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा उजुर गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको उजुरी परेमा सम्बन्धित जिल्ला अदालतले क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्ने देखेमा कसूरदारबाट पिडितलाई मनासिव क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्नेछ ।

३४. यस ऐन प्रतिकूल गर्न नहुने : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै पनि सार्वजनिक सूचना प्रवाह गर्ने निकायले त्यस्तो सूचना प्रवाह गर्दा यस ऐनको प्रतिकूल नहुने गरी सूचना प्रवाह गर्नु पर्नेछ ।
३५. नियम बनाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

नेपाल कानून आयोग (प्रारम्भिक मस्यौदा)